

УДК 7.01:711.558:712(4/9)

Лейман А. С., Мироненко Н. Г.

Харківська державна академія
дизайну і мистецтв

ФУНКЦІОНАЛЬНА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ТЕМАТИЧНИХ ПАРКІВ СВІТУ

Лейман А. С., Мироненко Н. Г. Функціональна спеціалізація тематичних парків світу. Основним завданням ландшафтної архітектури є функціонально-просторова організація середовища життєдіяльності людини під відкритим небом, перетворення ландшафтів при охороні їх природних особливостей, естетика детального зовнішнього благоустрою. Тематичні парки займають особливе місце в парковій типології. Це штучно створені пізнавально-розважальні парки, всі структури яких об'єднані спільною темою. Основними рисами подібних парків є тематична і функціональна особливості. Як правило, кожен великий парк є багатфункціональним, однак провідна функція, що займає домінуюче становище в програмі парку, надає йому яскраво виражену художню та образну спрямованість. Функціональна спеціалізація парків в нашій країні розглянута в роботах А. П. Вергунова, В. А. Горохова, А. Ю. Александрової та О. Н. Сединкіної, В. А. Щурова, де йдеться про наукову класифікацію парків, в основу яких покладена функціональна ознака. Дана стаття розглядає функціональну спеціалізацію тематичних парків за такими ознаками, як: демографічна складова, види діяльності, функціональне зонування, за ступенями замкнутості парків, психічним впливом і архітектурно-планувальною схемою.

Ключові слова: ландшафтний дизайн, тематичні парки, функціональна спеціалізація, функція, зонування.

Лейман А. С., Мироненко Н. Г. Функциональная специализация тематических парков мира. Основной задачей ландшафтной архитектуры является функционально-пространственная организация среды жизнедеятельности человека под открытым небом, преобразование ландшафтов при охране их природных особенностей, эстетика детального внешнего благоустройства. Тематические парки занимают особое место в парковой типологии. Это искусственно созданные познавательно-развлекательные парки, все структуры которых объединены общей темой. Основными чертами подобных парков являются тематическая составляющая и определенные функциональные особенности. Как правило, каждый большой парк является многофункциональным, однако ведущая функция, занимающая доминирующее положение в программе парка, придает ему ярко выраженную

тематическую направленность. Функциональная специализация парков в нашей стране рассмотрена в работах А. П. Вергунова, В. А. Горохова, А. Ю. Александровой и О. Н. Сединкиной, В. А. Щурова, где говорится о научной классификации парков, в основу которых положен функциональный признак. Данная статья рассматривает специализацию тематических парков по демографической направленности, видам деятельности, функциональному зонированию, психическому воздействию на посетителей, по степени замкнутости контуров и архитектурно-планировочной схеме.

Ключевые слова: ландшафтный дизайн, тематические парки, функциональная специализация, функция, зонирование.

Leyman A., Mironenko N. Functional specialization of theme parks in the world. The main task of landscape architecture is a functional and spatial organization of the environment of human life in the open air, transformation of landscapes under the protection of their natural features, aesthetics detailed external accomplishment. Theme parks have a special place in the park typology. In the post-Soviet space parks were primarily intended for free rest of the population from working days and up to date they have not had a bright theme color.

With the development of new types of recreation and sports, intellectual pursuits in the natural environment and entertainment the new varieties of parks with their specific appearance have come to existence. It brought the way for new solutions to compositional techniques and artistic image of parks as an artificially created informative entertainment parks which all the structures are linked by a common theme.

Thematic component and certain functional features are the main features of these parks. Normally, each park is multi-functional, but its strong function, occupying a dominant position in the program of the park, gives it a distinct thematic focus. Functional specialization of the parks has been studied by the range of domestic scientists such as A. Vergunov, V. Gorohov, A. Aleksandrova and O. Sedinkino, V. Shchurov who referred to the scientific classification of the parks based on a functional feature.

This article highlights the specialization of theme parks according to the demographic orientation, types of activity, functional zoning, the mental effect on visitors, as well as to the degree of the closed contours and architectural design scheme. A detailed investigation of the theme parks according to the functional characteristics promotes a gradual and systematic analysis of these types of parks. The results of the analysis show the theme parks have a lot in common with other types of parks, however; they are distinguished with their constituent elements, principles of organization, and functioning space. As the theme parks are developing and becoming more diverse, the necessity of their typology increases. It can be based onto different signs. First, as a rule, the size of the park determined by the area of the park zone, the number of visitors and number of employees, and second one is a contingent of visitors.

On these grounds there are four kinds of the theme parks: resort-style parks, regional, urban, and highly specialized ones. In the article it is proved that in

the scientific literature there are different approaches to the definition of the theme parks. One of them is of broad interpretation when a theme park is understood as a great theme park, restaurants, shops, hotels etc. In addition to the parks include other object-oriented parks, as well as dolphinariums, aquariums, zoos of all kinds, other parks with all sorts of entertainment for the general public and tourists, children and adults.

Another approach is based on singling out a number of distinctive features that distinguishes the theme park from other leisure facilities, where the main feature is the predominance of the artistic image and holistic ideas. Under this approach, the concept of the theme park is an artificially created informative and fun park, all the structures of which are united with a common theme. So far, several studies have produced estimates of the only part of the theme parks, but there is still insufficient data of comprehensive research of the stated problem. On analyzing the theme parks of the world and the information received, it was revealed the basic functionality of the individual. It has been singled out four of theme parks: resort-style parks, regional, urban, and highly specialized parks that have their own characteristics. There have been examined demographic characteristics, activities, theme parks, functional zoning, and the degree of isolation, psychological and physical effects, architectural and planning features. These data provide the basis for further study of the theme parks and their classification. The typology presupposes a comprehensive analysis of theme parks types for the proper use of resources, in terms of urban planning, economic and social development of the population. This research has thrown up many questions in need of further investigation.

Keywords: *landscape design, theme parks, functional specialization, park area, functions, zone, environment.*

Постановка проблеми. Актуальність. У світовій індустрії розваг тематичні парки займають особливе місце. На пострадянському просторі парки, в першу чергу, призначалися для вільного відпочинку населення від трудових буднів і до сьогоднішнього дня не мали яскравого тематичного забарвлення. З розвитком нових видів відпочинку та спорту, інтелектуальних занять в природному середовищі та розваг з'явилися і нові різновиди парків зі своїм специфічним зовнішнім виглядом. Це створило передумови для нових рішень композиційних прийомів і художнього образу парків.

Детальний розгляд тематичних парків за функціональними ознаками, сприяє поетапному і систематизованому аналізу парків даних типів. На перший погляд, тематичні парки мають багато схожих рис з іншими видами парків, проте відрізняються від них складовими елементами, принципами організації простору та функціями.

Зв'язок із науковими чи практичними завданнями. Проведене дослідження і сформульовані на його основі висновки можуть бути використані в процесі подальшого вивчення тематичних парків в контексті ландшафтного дизайну. Проаналізований та узагальнений матеріал може бути використаний

при розробці методичних рекомендацій зі спеціальності «Дизайн середовища».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функціональна спеціалізація парків в нашій країні розглянута в роботах А. П. Вергунова, В. А. Горохова, Л. Б. Лунц і В. А. Щурова, де є приклади наукової класифікації парків, в основі яких покладена функціональна ознака. На сьогодні тематичні парки залишаються слабо вивченими в нашій країні і на всьому пострадянському просторі в цілому, тому не існує точного визначення і загальноприйнятої функціональної типології тематичних парків. При роботі над цією темою були вивчені роботи А. Ю. Александрової, О. Н. Сединкиної, які частково розробили класифікацію тематичних парків. Джон Ейп систематизував функції тематичних парків та зробив класифікацію їх за основними ознаками.

Ціль статті. Метою даного дослідження є визначення основних рис і функціональної направленості тематичних парків світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальні зміни, що відбулися в суспільстві, викликали до життя нові види і форми дозвілля, з'явилась потреба отримувати високий рівень емоцій. В результаті цього виник новий вид парків, що представляє комбінацію високих технологій, яскравих вражень і різноплановості відпочинку для всієї родини. Важко створити парк, що задовольняв би потреби всіх відвідувачів, тому при його проектуванні необхідним є вибір актуальної тематики. Назва та тема парку забезпечують ідею та образ для розробки і проектування.

У міру того, як тематичні парки розвиваються й стають більш різноманітними, наростає необхідність їх типології. В її основу можуть бути покладені різні ознаки. Першою, як правило, є розмір парку, який визначається площею паркової території, кількістю відвідувачів та чисельністю працівників, а другою — контингент відвідувачів [1: 18].

За цими ознаками виділяють чотири види тематичних парків: парки курортного типу, регіональні, міські та вузькоспеціалізовані парки.

Тематичні парки курортного типу розраховані на прийом великої кількості відвідувачів, які проводять в них тривалий час, можливо, кілька днів. Ці парки розвивають помітні привабливі теми, які об'єднують в єдине ціле різні зони. Їх цільова аудиторія досить широка. Парки У. Діснея і деякі парки компанії «Юніверсал Студіос» можуть бути віднесені до тематичних парків курортного типу.

Регіональні тематичні парки приваблюють багатьох відвідувачів, але їх кількість і тривалість перебування в цих парках менше, ніж у тематичних парках курортного типу. Більшість відвідувачів регіональних парків проживають порівняно недалеко від них. Деякі регіональні парки, такі як «Порт Аventura», розташовані в туристичних регіонах і орієнтовані на приїжджих, тому привертають велику кількість туристів.

Міські парки мають локальне значення: їх відвідують майже виключно місцеві жителі. Тематика цих парків обмежена і відступає на другий план, а вся увага перемикається на атракціони. Це зближує їх з класичними парками розваг типу «Луна-парку». Багато міських тематичних парків належать американській групі «Сікс Флегс» — це один з найбільших в світі операторів парків розваг. Назва символізує прапори шести країн: Іспанії, Франції, Республіки Техас, Конфедеративних штатів Америки і США.

Вузькоспеціалізовані парки. Це невеликі рекреаційні зони, в яких розвивають певні теми. Спеціалізовані парки відрізняються різноманітністю відвідувачів і тематики, місця розташування. Наприклад, в Орландо (США) є парк «Холі Ленд Експірієнс», присвячений життю Ісуса Христа і Святої Землі. Інший парк цієї категорії — «Бонфанте Гарденс» у Каліфорнії — розвиває тему садівництва і знайомить відвідувачів зі значенням дерев у нашому повсякденному житті.

За *демографічною ознакою*, Джон Ейп виділяє дитячі тематичні парки, дорослі та загальні, де основним чинником є вікова категорія, що впливає на вибір теми. Прикладом можуть служити парки розваг, які задовольняють зацікавленість як дорослих, так і дітей, які мають не лише розважальний, а й пізнавальний характер. Прикладом таких територій є всесвітньо відомі «парки Діснейленд», які розташовані у різних країнах світу, де поряд з яскравими декораціями й мультиплікаційними героями знаходяться експозиції досягнень науково-технічного прогресу. Це і французький парк «Астерікс і Обелікс», де територія поділена на історичні зони, і таким чином цікавий як дітям, так і дорослим.

За *видами діяльності* тематичні парки розподіляються на: поліфункціональні, спортивні та фізкультурно-оздоровчі, прогулянкового та тихого відпочинку, природні, виставкові, історичні парки-музеї, меморіальні та розважальні. У тематичних парках може бути яскраво виділений один вид діяльності або декілька [8: 30].

За *функціональним зонуванням*, у парках відповідно до СНиП, виділяються такі зони: масово-видовищна зона, культурно-просвітницька, фізичної культури і спорту, зона роботи з дітьми, зона тихого відпочинку і прогулянок, господарська. Кожна з цих територій відповідає за свою функцію парку. Функціональне зонування є основою архітектурно-планувального рішення парку.

1. Масово-видовищна зона відрізняється, як правило, наявністю широких алей та великих відкритих майданчиків перед будівлями та спорудами. Ці простори відіграють роль «фойє на відкритому повітрі» і розміщені поблизу від головного входу в парк. Зелені насадження застосовують у вигляді рядових насаджень дерев і чагарників (часто штучно сформованих), газонних і квіткових партерів регулярного обрису.

2. Культурно-освітня зона призначена для проведення культурно-освітніх заходів. У ній передбачені показові майданчики, виставкові павільйони, читальні, які оточені декоративними насадженнями. Для їх розташування призначені, як правило, основні паркові алеї та площі, які наближені до головного входу.

3. Для зони фізичної культури і спорту потрібні великі відкриті простори під ігрові та навчальні майданчики. Вони розміщуються групами та можуть бути розосереджені по території парку.

4. Дитячі зони розташовуються поблизу від головного або одного з другорядних входів, на самостійній території без транзитного руху дорослих відвідувачів та ізолювано від масових секторів. Майданчики повинні бути різноманітні як за обрисами, так і за оформленням. В озелененні переважають відкриті галявини, різноманітні квітучі кущі та дерева, розсажені вільними групами.

5. У зоні тихого відпочинку та прогулянок використовуються лісові масиви, галявини, водойми. Для цього простору бажаний різноманітний, пересічений рельєф, зручний для влаштування цікавих видових терас, де розміщуються альтанки і павільйони, та прокладені прогулянкові алеї.

6. Зона обслуговування включає в себе ресторани, кафе, павільйони, закусочні, кіоски і т. п. Вони, як правило, розміщуються в місцях масового скупчення відвідувачів, мають зручний зв'язок з господарськими та транспортними під'їздами.

7. Група адміністративно-господарських будівель (контора, майстерні, гаражі, склади та ін.) розміщується на віддаленій території, на кордоні парку, пов'язаній з транспортними під'їздами і ізолюваної від відвідуваних ділянок парку, бажано поблизу одного з другорядних входів. Туалети слід розміщувати поблизу місць масового перебування відвідувачів, на досить ізолюваних від парадних ділянок парку [6].

В. А. Щурова у своїй роботі «Міський і ландшафтний дизайн. Ландшафтна організація міських просторів» виділяє так само ступені замкненості парків: закриті, напіввідкриті, відкриті [7: 12].

Закритий тип просторової структури — представлено насадженнями, які виключають або обмежують візуальні зв'язки, що створюють певні психофізіологічні умови завдяки замкнутості та верхньому положу над головою, що закриває небо й захищає від сонячних променів. Парки з такою структурою називають також «обмеженими», якщо йде мова про обмеження архітектурними елементами ландшафтів або іншими обмежувачами площинами.

Напіввідкриті простори, на відміну від закритих, мають більш глибокий огляд, значні візуальні зв'язки з пов'язаними ділянками, більш пророблену просторову структуру. Такі простори відіграють самостійну роль у структурі та формуванні образу парку, в них яскравіше проявляються декоративні риси.

Відкриті типи просторової структури представлені всіма видами площ, незайнятих щільними насадженнями та спорудами. Включення доріг у той чи інший тип просторової структури залежить від того, наскільки їх простір вирішено самостійно і як підпорядкований оточенню. Форма, розмір і характер відкритого простору визначаються його обрамленням — оточуючими насадженнями, а також укосами рельєфу та спорудами.

Також виділяють наступні функціональні особливості:

- за психічним впливом на людину: заспокійливі, дратуючі, надихаючі, відновлюючі та ін. Ці характеристики залежать від величини просторів, їх композиційного рішення, стильового спрямування;
- за конфігурацією ландшафти можна поділити на компактні (єдині масиви), лінійні (ті, що розвиваються вздовж річок та основних шляхів), кільцеві, клиноподібні, радіальні (при центричній планувальній системі міста);
- за архітектурно-планувальною схемою: моноцентричні, поліцентричні, без виражених центрів, осьові різних окреслень.

Висновки. Відповідно до мети дослідження визначено, що існуюча спеціальна література з теми дослідження тільки частково розкриває тему тематичних парків. За допомогою аналізу тематичних парків світу та здобутої інформації, було виявлені основні функціональні особливості. Було виділено 4 видитематичних парків: парки курортного типу, регіональні, міські та вузькоспеціалізовані парки, які мають свої характерні особливості. Розглянуто демографічну ознаку, види діяльності тематичних парків, функціональне зонування, ступені замкненості, психофізичний вплив та архітектурно-планувальні особливості. Ці дані дають основу для подальшого вивчення тематичних парків та їх класифікації. Типологія дає можливість всебічно проаналізувати види тематичних парків, для правильного використання ресурсів, з точки зору містобудування, економіки й соціального розвитку населення [7: 11].

Перспективи дослідження даної теми. Подальше дослідження спрямоване на класифікацію та виявлення прийомів створення художнього образу в дизайні тематичних парків.

Література:

1. Александрова А. Ю. Тематичні парки світу: навчальний посібник / А. Ю. Александрова, О. Н. Седінкіна. — М.: КНОРУС, 2011. — 208 с.
2. Бгатов А. П., Бгатов Д. А. Географія тематичних парків в Європі [Текст] / А. П. Бгатов, Д. А. Бгатов // Теорія і практика міжнародного туризму: зб. статей / під ред. А. Ю. Александровой. — М.: КНОРУС, 2003. — С. 417–431.
3. Вергунов А. П., Денисов М. Ф., Ожегов С. С. Ландшафтне проектування / А. П. Вергунов, М. Ф. Денисов, С. С. Ожегов — М.: Вища школа, 1991. — 235 с.
4. Горохів В. А. Парки світу / В. А. Горохів, Л. Б. Лунц. — М.: Стройиздат, 1985. — 328 с.
5. Сичова А. В. Ландшафтна архітектура: навчальний посібник для вузів / А. В. Сичова — [2-е изд, испр.]. — М.: ОНКС 21 століття, 2004. — 87 с.
6. СНиП 2.07.01-89* «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень». — М., 2011.
7. Щурова В. А. Міський і ландшафтний дизайн: ландшафт. орг. міськ. просторів: [конспект лекцій для студ. V курсу спец. 7.120103] / В. А. Щурова; М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт. — К.: КНУБА, 2008. — 34 с. — Бібліогр.: с. 30–33.
8. Theme Parks and Attractions. The Hong Kong Polytechnic University. John Ap, Ph.D. School of Hotel & Tourism Management. The Hong Kong Polytechnic University. Project Co-ordinator, 2009. — 78.